

Голас Радзімы

№ 45 (1771)
11 лістапада 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Кожная гадавіна Кастрычніка нязменна выліваецца ў хвалюючае, усенароднае свята, калі з новай сілай ад пакалення да пакалення перадаюцца жывыя сувязі часоў, гераічных, ратных і працоўных традыцый. Упершыню сёлета калоны дэманстрантаў прыйдуць на Савецкую плошчу ў Мінска, дзе нядаўна адкрыты мемарыяльны комплекс «Барацьбітам за Савецкую ўладу».

Фота С. КРЫЦКАГА.

...І АЖЫЛІ СТАРОНКІ ГІСТОРЫІ

{«Вечны агонь Славы»}
стар. 3

СУАЙЧЫННІКІ ВІНШУЮЦЬ РАДЗІМУ

{«Святкуем разам з
вамі»}
стар. 4

ПРАЗ ВЯКІ ЗАХАВАЛІ НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ЗВЫЧАІ

{«На ўзмежку цвіла
і выстаяла»}
стар. 5

Ю. ОЗГА-
МІХАЛЬСКІ: на
Беларусі цяпер
выразна відаць,
на якія традыцыі
абапіраецца гэта
рабоча-сялянская
рэспубліка

{«Распрацоўваць
творчыя аблогі»}
стар. 7

падзеі • людзі • факты

ПА ЛЕНІНСКАМУ ШЛЯХУ

Народы Савецкага Саюза, усё прагрэсіўнае чалавецтва ўрачыста адзначылі 65-ю гадавіну Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Няма ў нашай краіне свята больш радаснага і светлага.

Шэсцьдзесят пяць гадоў таму назад упершыню ў свеце барацьба працоўных супраць улады капіталістаў і памешчыкаў завяршылася перамогай. За параўнальна кароткі адрэзак часу народы Краіны Саветаў дамагліся грандыёзных поспехаў у сацыяльна-эканамічным і культурным развіцці.

Цяперашняе свята асаблівае: краіна рыхтуецца адзначыць 60-годдзе ўтварэння СССР. Шэсць дзесяцігоддзяў мацнее дружба савецкіх сацыялістычных рэспублік. З кожным годам усё больш упэўнены, шырокі крок Краіны Саветаў па шляху перамогі і здзяйсненняў.

На ўрачыстым пасяджэнні, якое адбылося 5 лістапада ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў, у сваім дакладзе першы

сакратар МГК КПСС В. Грышын адно з галоўных месцаў адвёў знешняй палітыцы СССР. Было адзначана, што шырокую падтрымку ва ўсім свеце знайшлі новыя мірныя ініцыятывы, накіраваныя на захаванне міру, утаймаванне гонкі ўзбраенняў.

Урачыстае пасяджэнне Мінскага гаркома Камуністычнай партыі Беларусі, гарадскога Савета народных дэпутатаў з удзелам грамадскасці Мінска ў гонар 65-й гадавіны Вялікага Кастрычніка адбылося 5 лістапада ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР.

Разам з усімі народамі СССР працоўныя Беларусі выйшлі 7 лістапада на плошчы гарадоў, каб прыняць удзел у святочнай дэманстрацыі.

Асабліва прыгожым у гэты дзень быў Мінск — сталіца Савецкай Беларусі. На фасадзе Дома ўрада — партрэты К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Леніна. Калоны дэманстрантаў расквечаны тран-

спарантамі, лозунгамі. На іх — рэпартажы працоўных перамог, заклікі да народаў свету ўмацоўваць мір, прывітанні Камуністычнай партыі.

Урачыстасці пачаліся ваеннымі парадамі. А калі заціх гул баявых машын, на плошчы разлілося людское мора дэманстрантаў. У калонах прайшлі перадавікі вытворчасці, ветэраны вайны і працы, на трыбунах — госці з замежных краін.

Масавым гулянням, святочным салютам завяршылася Кастрычніцкае свята ў Мінску.

Пасля завяршэння ваеннага парада і дэманстрацыі ў Маскве, 7 лістапада ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў Урад Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік зрабіў прыём з выпадку 65-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

НА ЗДЫМКАХ: ваенны парад і дэманстрацыя працоўных у Мінску 7 лістапада 1982 года.

АДЗНАЧАНЫ ЗАСЛУГІ

АБ ПРЫСУДЖЭННІ ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЙ СССР 1982 ГОДА

У нашай краіне існуе добрая традыцыя. Напярэдадні свята Вялікага Кастрычніка ўшаноўваць лепшых людзей Савецкага Саюза, а самых заслужаных узнагароджваць ганаровымі прэміямі. Сёлета ЦК КПСС і Савет Міністраў, разгледзеўшы прадстаўленне Камітэтаў па Ленінскіх і Дзяржаўных прэміях СССР у галіне навукі і тэхнікі, літаратуры, мастацтва і архітэктуры пры Саўеце Міністраў СССР, прыняў пастанову аб прысуджэнні Дзяржаўных прэміяў СССР 1982 года.

Сярод адзначаных Дзяржаўнымі прэміямі СССР у галіне навукі: Барыс Сцяпанавіч, акадэмік Акадэміі навук Беларускай ССР, дырэктар Інстытута фізікі Акадэміі навук Беларускай ССР, Павел Апанасевіч, член-карэспандэнт Акадэміі

навук Беларускай ССР, намеснік дырэктара, Яўген Івакін, кандыдат фізіка-матэматычных навук, старшы навуковы супрацоўнік, Аляксандр Рубанаў, доктар фізіка-матэматычных навук, загадчык лабараторыі, супрацоўнік таго ж інстытута — за цыкл работ «Фізічныя асновы дынамічнай галаграфіі і новыя метады пераўтварэння прасторавай структуры светлавых пучкоў», апублікаваных у 1969—1980 гадах; у галіне тэхнікі: Мікалай Саўчанка, акадэмік Акадэміі навук Беларускай ССР, загадчык кафедры Мінскага медыцынскага інстытута — за распрацоўку і ўкараненне ў клінічную практыку сучасных метадаў дыягностыкі і арыгінальных рэканструкцыйных органазахоўваючых аперацый для лячэння хворых з прыроджанымі аномаліямі нырака і мачавых шляхоў.

У ПАЛЁЦЕ — «ПРАГРЭС-16»

З ПАВЕДАМЛЕННЯУ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай забеспячэння далейшага функцыянавання арбітальнай навуковай станцыі «Салют-7» 31 кастрычніка 1982 года ў Савецкім Саюзе зроблен запуск аўтаматычнага грузавога карабля «Прагрэс-16».

2 лістапада ажыццёўлена стыкоўка аўтаматычнага грузавога карабля «Прагрэс-16» з арбітальным пилатэжным комплексам «Салют-7» — «Саюз Т-7».

Узаемны пошук, збліжэнне, прычальванне і стыкоўка касмічных апаратаў выконваліся па камандах з Цэнтра кіравання палётам і з дапамогай бартавай аўтаматыкі. Працэсы прычальвання і стыкоўкі кантраляваліся экіпажам арбітальнага комплексу — касманаўтамі Беразавым і Лебедзевым. Грузавы карабель прыстыкаваны да станцыі з боку яе аграгатажнага адсека.

Карабель «Прагрэс-16» даставіў на арбіту паліва для аб'яднанай рухальнай устаноўкі станцыі, абсталяванне, апаратуру, матэрыялы для правядзення навуковых даследаванняў і забеспячэння жыццядзейнасці экіпажа, а таксама пошту.

АНЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

«НЕ!» — ГОНЦЫ УЗБРАЕННЯУ

У рэспубліцы завяршыўся Тыздзень дзеянняў за разбраенне. У працоўных калектывах адбылося больш чым 5 тысяч мітынгаў і сходаў, у якіх прынялі ўдзел каля 700 тысяч чалавек. Працоўныя Беларусі, як і ўсе савецкія людзі, выказалі цвёрдую рашучасць захаваць мір на зямлі, спыніць гонку ўзбраенняў. Удзельнікі мітынгаў і сходаў аднадушна падпісаліся пад зваротам да ХХХVII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН з заклікам ліквідаваць пагрозу новай сусветнай вайны.

У многіх калектывах — на Брэсцкім электрамеханічным заводзе, Гродзенскім тонкасуконным камбінаце, у Маладзечанскім вытворчым аб'яднанні па птушкагадоўлі, у саўгасе «Бальшавік» Мінскага раёна, калгасе імя А. Міцкевіча Магастоўскага раёна і іншых прайшлі працоўныя вахты міру.

У Савецкі фонд міру паступіла звыш 600 тысяч рублёў. Значную частку сродкаў склалі індывідуальныя ўзносы.

УРАЧЫСТЫ ВЕЧАР

ТАЛЕНТ НЕПАДУЛАДНЫ ЧАСУ

Урачысты вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа, адбыўся ў Вялікім тэатры СССР у Маскве. Уступным словам яго адкрыў старшыня праўлення Саюза пісьмнікаў РСФСР, Герой Сацыялістычнай Працы С. Міхалкоў.

Выдатны паэт Беларусі Якуб Колас у сваім творчым развіцці прайшоў слаўны шлях, сказаў ён. Выступіўшы да рэвалюцыі як прадстаўнік крытычнага рэалізму, як выразнік рэвалюцыйна-дэмакратычных імкненняў працоўных, Колас у савецкую эпоху стаў адным з самых вядомых мастакоў сацыялістычнай рэчаіснасці. Яго творчасць складае выдатную старонку ў гісторыі не толькі беларускай, але і ўсёй многанацыянальнай савецкай літаратуры.

Са словам аб Якубе Коласе, аб яго жыццёвым і творчым шляху выступіла намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова. Больш як 50 гадоў, сказала яна, працягвалася нястомная літаратурная праца і грамадска-палітычная дзейнасць Якуба Коласа — чалавек надзвычай багатага лёсу і глыбокага рознабаковага таленту. Велічная панарама паўстане перад вачамі, калі ў думках акінуць позірк на усё, што створана пісьмнікам, — яго прозу, паэзію, драматургію, страсную партыйную публіцыстыку.

Творчасць Якуба Коласа — гэта цэлая эпоха ў культурным жыцці рэспублікі. Гэта — магутны талент і нястомная працавітасць, нясцірмая сіла барацьбіта. Гэта — родная зямля і гістарычны лёс людзей працы. Гэта — гора і радасць, святы і будні, песні і думы беларускага народа.

На вечары таксама выступілі паэты і пісьмнікі з многіх рэспублік краіны.

Заклучыў урачысты вечар вялікі святочны канцэрт. Яго праграму склалі творы на вершы Я. Коласа, новыя творы, прысвечаныя песняру.

СЯБРОУСКІЯ СУВЯЗІ

РАДОК У ЛЕТАПІС ДРУЖБЫ

Брыгада спецыялістаў-мантажнікаў Будапешцкага машынабудаўнічага завода тэхнікі сувязі працуе ў Мінску на электратэхнічным заводзе імя Казлова, куды была камандзіравана для ўстаноўкі абсталявання, вырабленага ў Венгрыі па заказе мінчан.

Венгерскія спецыялісты манціруюць аўтаматычную лінію ў цэху станочных трансфарматараў, прызначаную для каічэткавай іх аддзелкі. Тры такія лініі ўжо дзейнічаюць на заводзе і зарэкамендавалі сябе з найлепшага боку. Увод у дзеянне чацвёртага такога камплекта тэхнікі дазволіць яшчэ больш узняць прадукцыйнасць працы, навысць якасць прадукцыі. Дарэчы, прадукцыю прадпрыемства адпраўляе не толькі ва ўсе саюзныя рэспублікі нашай краіны, але і ў дзесяцікі разубежных краін, у тым ліку і ў Венгерскую Народную Рэспубліку.

ДЛЯ БРАЦКАЙ БАЛГАРЫІ

Балгарыя — адзін з буйных партнёраў Бабруйскага машынабудаўнічага завода. Прадукцыя яго, памечаная дзяржаўным Знакам якасці, паспяхова працуе на будоўлях і прадпрыемствах Сафіі, Габрава, Дзімітраўграда, многіх іншых гарадоў рэспублікі.

Цяпер у Бабруйску ідзе зборка новай партыі перапампоўваючых аграгатаў для брацкай Балгарыі. Яны будуць выраблены, як заўсёды, датэрмінова.

НІШТО НЕ ЗЛОМІЦЬ НАРОД, ЯКІ БУДУЕ САМЫ ПЕРАДАВЫ Ў СВЕЦЕ ГРАМАДСКІ ЛАД,

ДЗЕ ГАСПАДАР—ЧАЛАВЕК ПРАЦЫ

ВЕЧНЫ АГОНЬ СЛАВЫ

Фігура жанчыны на мармуровым пастаменце — сімвал Радзімы. Яна ўся — палёт. Яна — мастацкае ўвасабленне ідэі Перамогі, нястрымнага руху наперад.

Мемарыял «Барацьбітам за Савецкую ўладу», адкрыты ў Магілёве зусім нядаўна, стаў яшчэ адным помнікам подзвігу савецкіх людзей, якія ўславілі зямлю бацькоў, сваю Радзіму.

Ідуць сюды магіляўчане і іх госці. Углядаюцца ў скульптуру, у бронзавыя барэльефы, якія адлюстроўваюць час рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай барацьбы жыхароў горада, і ажываюць перад вачамі старонкі гісторыі...

АПОШНЯЯ СТАЎКА

Мне няцяжка ўявіць сабе такую карціну. Магілёў 1917 года. У адным з багатых дамоў горада ідзе бурны сход.

— Расія бальшавіцкая — гэта ўтопія! Качагары і кухаркі ва ўрадзе, як мараць бальшавікі, могуць прывесці дзяржаўны карабель толькі да краху! — фальшыва-патэтычна ўсклікае прамоўца (зала падтрымлівае яго выбухам апладысmentaў) і збіраецца яшчэ нешта сказаць, але... Раптоўна гасне святло. Так своеасабліва адрэагавалі рабочыя магілёўскай электрастанцыі на жаданне эсэраўскай партыі разам з меншавікамі і генералітэтам Стаўкі стварыць свой «агульнасацыялістычны» ўрад. У выніку «аварыі» на станцыі з помпай задуманы сход быў сарваны.

Магілёў той пары называлі «белагвардзейскім Версале», бо ён стаў ваенна-палітычным цэнтрам рэакцыі, што сканцэнтравалася пасля разгрому Часовага ўрада тут, пад бокам генералітэта Стаўкі. Вярхоўны галоўнакамандуючы Духонін хацеў арганізаваць карную экспедыцыю, але салдаты, сярод якіх карысталіся вялікім уплывам бальшавікі, адмовіліся наступіць на рэвалюцыйныя Петраград і Маскву.

Для ліквідацыі рэакцыйнага гнязда ў Магілёў 16 лістапада па ўказанню У. І. Леніна на чале з бальшавіком М. Крыленкам рушыў зводны атрад чырвонагвардзейцаў і маракоў-балтыйцаў. Вялікі псіхоз генералаў Стаўкі стаў яшчэ меншым, калі ў напрамку да горада пайшлі рэвалюцыйныя часці, сфарміраваныя ў розных кутках Беларусі. Адначасова магілёўскія бальшавікі на чале са сваім земляком, прадстаўніком Петраградскага ваенна-рэвалюцыйнага камітэта К. Новікам праводзілі вялікую прапагандысцкую работу сярод працоўных мас. У выніку вечарам 18 лістапада выканком Магілёўскага Савета рабочых і салдацкіх дэпутатаў і губернскага Савета сялянскіх дэпутатаў прынялі рашэнне аб устанавленні ў горадзе Савецкай улады. Крыху пазней у артыкуле газеты «Правда» падкрэслівалася, што з ліквідацыяй Стаўкі была ліквідавана і «апошняя стаўка буржуазіі».

Памятае былая Губернатарская, а сёння Савецкая плошча і тое, як праходзілі тут хвалючыя мітынгі ў падтрымку народнай улады, як гараджане кляліся, што нікому не дазволюць распараджацца сваім лёсам, што калі спатрэбіцца, яны гатовыя адаць за яе жыццё. Слова магіляўчан аказалася моцным: яны гераічна змагаліся і з контррэвалюцыйнымі легіянерамі, і з салдатамі кайзераўскай Германіі.

Адсюль, з гэтай плошчы, рушылі ў свой апошні бой байцы 35-га броняатрада пад камандаваннем пасланца Магілёва М. Грачова. Акружаныя трохтысячным атрадам ворага, яны змагаліся да апошняга патрона. За гераізм і адвагу лепшыя былі ўзнагароджаны ордэнамі Чырвонага Сцяга. Загінуўшых чырвонаармейцаў пахавалі тут, на Савецкай плошчы. У час пахавання многія гараджане заявілі аб сваім жаданні пайсці добраахвотнікамі на фронт. І яны перамаглі!

«ДРУГІ МАДРЫД»

Дарэмна прадракалі ворагі, што качагары і кухаркі ва ўрадзе прывядуць дзяржаву да краху. У 1925 годзе, напрыклад, першай з жанчын у Цэнтральны Выканаўчы Камітэт БССР была выбрана сялянка з Магілёўшчыны Юлія Казлоўская. І са сваімі дзяржаўнымі абавязкамі яна спраўлялася выдатна. Рэспубліка, краіна, якімі кіравалі людзі працы, за кароткі час дасягнулі выдатных поспехаў. За першыя пяцігодкі наш старажытны горад нібы памаладзеў. Фабрыка штучнага валакна, аўтарамонтны завод і іншыя ператварылі яго ў адзін з буйных прамысловых цэнтраў Беларусі. На 49 прадпрыемствах працавалі больш чым 20 тысяч рабочых. Распрацоўваліся мерапрыемствы па далейшаму будаўніцтву фабрык і заводаў, расшырэнню вуліц. Здавалася, жыць бы ды радавацца гэтаму шчасцю, гадаваць дзяцей, але зноў даялося пачуць Магілёву грукат каваных салдацкіх ботаў.

Пачалася Вялікая Айчынная вайна. Калі 23 чэрвеня мы вырасылі стварыць спецыяльны батальён для барацьбы з нямецкімі дэсантнікамі і лазутчыкамі, ён быў арганізаваны з ліку добраахвотнікаў за адзін дзень. Успомнілася тады, што столькі ж часу спатрэбілася таксама ў далёкім дзевятнаццатым годзе для фарміравання асобага камуністычнага атрада. Як і тады, у грамадзянскую, насельніцтва дапамагала Чырвонай Арміі чым толькі магло. У вельмі кароткі тэрмін вакол Магілёва была створана лінія ўмацавання даўжынёй 25 кіламетраў. У цэнтры горада мы абсталявалі другую лінію абароны. Гараджане і жыхары раёна працавалі суткамі, без усялякага адпачынку, не ведаючы стомы і страху, пад агнём варожых самалётаў.

Насмерць сталі пад Магілёвам савецкія воіны. Плячо ў плячо з імі змагаліся 12 тысяч народных апалчэнцаў. Горад называлі «другім Мадрыдам» — паміралі, але не скарыліся. З 250 чалавек батальёна капітана Уладзімірава, напрыклад, жывымі засталіся толькі 19. Але вораг не прайшоў праз іх пазіцыі. Славай пакрылі сябе і тыя байцы, што абаранялі з вышнімі Савецкай плошчы Дняпроўскі мост. Калі гітлераўцы прапанавалі ім здацца ў палон, у адказ чырвонаармейцы і апалчэнцы вывесілі на гарадской ратушы флагі. Раз'юшаныя фашысты білі па іх з гармат, але чырвоныя палотнішчы зноў і зноў палымнелі.

Потым, на 23-ці дзень няроўнага бою, абаронцы горада вынеслі сягі з сабой, прарваўшы кальцо акружэння, каб прадоўжыць барацьбу з ненавісным ворагам.

Пераважная большасць партызан ваенна-аператыўнай групы пры Магілёўскім падпольным райкоме партыі, якая налічвала каля трох тысяч чалавек, былі гараджане і жыха-

ры навакольных вёсак. Не маглі фашысты спакойна адчуваць сябе як пад Магілёвам, так і ў ім самім, дзе актыўна дзейнічалі падпольшчыкі. Памятае Савецкая плошча, якую акупанты ператварылі ў месца пакарэння савецкіх патрыётаў, В. Кузняцова, Ф. Пашаніна, А. Паршына, маці і дачку Карпінскіх і многіх-многіх іншых, хто і ў апошнюю сваю мінуту гаварыў цвёрдым голасам: «Мы пераможам!»

Летам 1944 года часці Савецкай Арміі акружылі горад. Узброены да зубоў фашысцкі гарнізон капітуляваў праз два дні. Сярод больш чым трох тысяч немцаў, што здаліся ў палон, былі два генералы, пяць палкоўнікаў.

ПАНАРАМА ВЯСНЫ

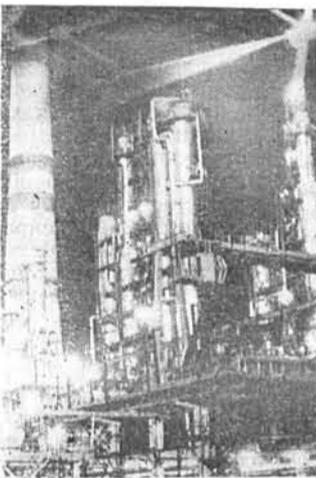
Гэта сёння ўзята ў мемарыяльны мармур Савецкая плошча. Сёння ўзняліся ў гару шматпавярховыя дамы-прыгажуні на вуліцы імя Лазарэнка. А тады, пасля доўгіх месяцаў акупацыі, горад быў непазнавальны. Увесь у руінах, ледзьве жывы: на адных толькі могілках Лупалаўскага канцлагера было пахавана 78 тысяч чалавек. Вось некаторыя даныя з дакумента, які мне, як старшыні Надзвычайнай дзяржаўнай камісіі, давалося падпісаць у той час: «Матэрыяльны ўрон, нанесены гораду Магілёву, складае 488 мільёнаў рублёў. У ім поўнасьцю разбураны энергасістэма, водаправод і каналізацыя. З 6 653 будынкаў разбурана або спалена 3 220, а з астатніх каля 40 працэнтаў патрабуюць капітальнага рамонтна...»

Неймаверна цяжка было ўзнаўляць горад у такіх умовах. Але кожны з нас разумеў тады: лепшым помнікам гераям-барацьбітам, якія не дажылі да Перамогі, можа быць толькі адраджэнне, росквіт Магілёва, усіх нашых гарадоў і вёсак. Подзвіг узнаўлення быў такім жа высокім, як і подзвіг воінскі. Агульнымі тытанічнымі намаганнямі мы паднялі Прыдняпроўе з руін і попелу, самаадданай працай сваёй магіляўчане абудзілі да жыцця знявачаную асколкамі, палітую крывёю родную зямлю.

Калі дзевяццацца вам пабыць тут, на Савецкай плошчы, паглядзіце з яе на панараму новых мікрараёнаў — прамая страла Пушкінскага праспекта, цяністы бульвар Нескароных, новы, трэці па ліку, інстытут у горадзе — тэхналагічны, цудоўны Палец культуры і адпачынку рабочых вытворчага аб'яднання «Хімвалакно», аднаго з самых буйных у Еўропе, і многа-многа іншых новабудоваў. Яны — прыкметы вясны Магілёва. Горада-патрыёта, горада-працаўніка. Горада хімікаў і машынабудаўнікоў, развітой лёгкай і харчовай прамысловасці. Горада нялёгкага лёсу, светлага заўтрашняга дня.

Я гляджу на агонь Славы перад велічным манументам і бачу за ім час, гісторыю. Я гляджу на маладых людзей, што стаяць побач, і пазнаю ў іх дзяцей і ўнукаў тых, хто не шкадаваў сябе і самога жыцця свайго дзеля шчасця Радзімы. Слухаю іх, гавару з імі і зноў пераконваюся: памяццю і справам яны адзіныя з тымі, у гонар каго паўстаў над сівым Дняпром гэты сімвал вечнага руху наперад...

Іван МАКАРАЎ,
былы першы сакратар Магілёўскага абкома КПБ.

З усіх куткоў нашай неабсяжнай краіны з'ехаліся некалькі гадоў назад юнакі і дзяўчаты ў Мазыр узводзіць карпусы і тэхналагічныя ўстаноўкі тутэйшага нафтаперапрацоўчага завода імя 60-годдзя Вялікага Кастрычніка. Многія з іх пасля

заканчэння будаўніцтва прадпрыемства засталіся жыць у гэтым горадзе над Прыпяццю. Сёння на заводзе працуюць прадстаўнікі каля 20 нацыянальнасцей.

Дружны інтэрнацыянальны калектыў — адзін з перадавых у рэспубліцы. З пачатку года прадпрыемства выдала звыш плана на 1 мільён 700 тысяч рублёў дызельнага паліва, больш чым на 1 мільён рублёў бензіну і шмат іншай прадукцыі. НА ЗДЫМКАХ: перадавікі вытворчасці завода беларусы Міхась ЛІС і Аляксей КУЗЮР, марыец Аляксандр БАЙГУЗІН, татарка Альміра КАВАЛЕНКА, украінец Васіль КІПЯШЧУК, рускі Уладзімір ЛАУРОЎ, азербайджанец Надзі ІСМАЙЛАЎ; адна з тэхналагічных устаноў.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

ПОМНІЦА ПЕРШАЯ ГАДАВІНА

На ўсё жыццё захавалася ў маёй памяці свята першай гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі. Сяляне, месцічкоўцы і мы, дзятва, радасныя і задаволеныя, з чырвонымі бантамі на грудзях прышыбавалі на плошчы, што была каля царквы ў мястэчку Побалава на Гомельшчыне. Я не памятаю, хто і пра што гаварыў з невялікай, наспех зробленай трыбуны, але і сёння мне добра помніцца тое першае Кастрычніцкае свята, яго чырвоныя сцягі, радасныя твары людзей і бантамі на грудзях і дарагое кожнаму аблічча Уладзіміра Ільіча Леніна на партрэце. Я яшчэ не разумеў усёй велічы таго, што здзейснілася, але дзіцячым сэрцам адчуў штосьці новае, радаснае. Адно тое, што я мог свабодна хадзіць па панскаму маёнтку, чаго раней не дазвалялася, дзе моладзь зрабіла сцэну і пачала паказваць прадстаўленні, сведчыла аб свабодзе, аб пачатку цудоўнага нязвяданага жыцця.

Помніцца, ставілі вяскоўцы п'есу Васіля Гарбацэвіча «Чырвоныя кветкі Беларусі». Я, сялянскі хлапчук, у той вечар не паслухаўся бабулю, якая казала пайсці ў царкву, а пабег на прадстаўленне. Ды не толькі я адзін, а бадай, уся моладзь навакольных вёсак падалася на спектакль. Мясцовы поп ледзь не вар'яцеў ад злосці, што да яго прыйшлі толькі бабулі і дзядулі.

Кастрычнік прынёс нам вялікую прагу да культуры і ведаў, накіраваў у школы, на рабфакі. Мой жа шлях да разумення культурных здабыткаў роднага народа пачаўся, мяркую, вась там, на месціч-

ковай святочнай плошчы, калі, здавалася, сам позірк Леніна на партрэце казаў: «Смялей, хлопца, цяпер ты гаспадар у жыцці, старайся ж, каб яно было карысным для Радзімы і цікавым для цябе».

Так здарылася, што я рана страціў бацькоў і апынуўся ў дзіцячым доме. Там мяне не толькі прытулілі, абгарэлі, але і далі добрае выхаванне і адукацыю. Памятаю, як мы любілі хадзіць у гарадскі летні тэатр на спектаклі вандруючых артыстаў трупы Уладзіслава Галубка. Наш дырэктар, Марыя Лісіцына, заўсёды падтрымлівала гэтыя походы. А пазней нам, моладзі, самім даводзілася на сценах вясковых і гарадскіх клубав ставіць п'есы У. Галубка, М. Чарота, В. Гарбацэвіча, якія карысталіся ў рабочым і сялянскім асяроддзі незвычайным поспехам. Менавіта мне, напрыклад, яшчэ ў дзяцінстве даводзілася выходзіць на сцэну Бабруйскага гарадскога тэатра, як выканаўцы дзіцячых роляў у спектаклях. За гэта я таксама ўдзячны таму добраму дому, што стаў для мяне родным, і яго дырэктару. Тэатр падарыў мне і памятныя сустрэчы з кампазітарам Яўгенам Цікоцкім, у той час музычным кіраўніком бабруйскай трупы. Я не стаў прафесійным артыстам, але ўсё жыццё з вялікім захапленнем прымаў удзел у мастацкай самадзейнасці. І наогул, магу паведаміць, што, напрыклад у Смалявіцкім раёне, дзе я зараз жыю, самадзейнай творчасцю займаецца больш 1 300 аматараў у 96 гуртках драмы, танца, музыкі, спеваў.

Яфім ГАВАРУШКА.

АГЛЯД ПЕРАДСВЯТОЧНАЙ ПОШТЫ

СВЯТКУЕМ РАЗАМ З ВАМІ

«Дзе б ні жыў чалавек, блізка або далёка ад Радзімы, ён заўсёды павінен заставацца верным ёй, быць патрыётам. Бо Радзіма ў чалавека адна на ўсё жыццё». — гаворыцца ў пісьме Тамары Красільнікавай з Бельгіі.

Любоўю да Радзімы, да свайго народа, гонарам за яго вялікія дасягненні прасякнуты шматлікія пісьмы суайчыннікаў з розных краін, якія мы атрымалі напярэдні нашых святаў — 65-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Ідэі Кастрычніка пераможна крочаць па планеце. І сёння разам з намі гэтакія свята адзначаюць працоўныя ўсяго свету, усё прагрэсіўнае чалавецтва. Святкуюць яго і нашы замежныя суайчыннікі.

«Віншуюць увесь савецкі народ са святам Вялікага Кастрычніка, — пішуць чытачы бібліятэкі імя Някрасава ў аўстралійскім горадзе Брысбене. — У гэты радасны дні мы ў думках знаходзімся з вамі, хаця нас і падзяляюць немалыя адлегласці. Жадаем вам вялікіх поспехаў, шчасця і мірнай працы».

Вось радкі з віншавання сям'і Таісіі Куперус-Марчанкі з Галандыі:

«Мы жывём далёка ад Радзімы, але ў гэтым светлым свяце падзяляем з вамі пачуццё радасці і гонару за Краіну Саветаў. Жадаем новых поспехаў ва ўсіх галінах жыцця».

Аўтары многіх пісем яшчэ помняць, якім цяжкім і бяспрадным было жыццё ў Беларусі, ва ўсёй Расіі да рэвалюцыі. Іменна гэта і прымусіла многіх нашых землякоў пакінуць родныя мясціны. Але сувязь з Радзімай яны ніколі не гублялі, уважліва сачылі за кожным яе поспехам і сёння ганарыцца тым, што за такі кароткі тэрмін наша краіна стала адной з самых развітых у свеце.

«Цяпер у маіх родных і блізкіх у Беларусі зусім іншае, радаснае і шчаслівае жыццё. — піша Аляксандр Красін з ЗША. — Яны сталі сапраўднымі гаспадарамі свайго лёсу, і для іх адкрыта любая дарога. Дзеці непісьменных сялян сёння сталі аграномамі і вучонымі, тэхнікамі і інжынерамі, настаўнікамі і ўрачамі».

Хіба маглі мы калі-небудзь падумаць, што будзем чакаць вяртання беларусаў з космасу?»

«Вельмі многага дабіўся за гэтыя гады савецкі народ. — з гонарам адзначае Аляксей Ажыганаў, які прыслаў віншаванне ад імя Руска-славянскага культурнага таварыства горада Брысбена ў Аўстралію. — А задачы, пастаўленыя перад вамі XXVI з'ездам Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, яшчэ больш грандыёзныя. У нас няма сумненняў, што планы адзінаццатай пяцігодкі, як і ўсіх папярэдніх, будуць таксама выкананы паспяхова».

У многіх пісьмах суайчыннікі дзеляцца сваімі асабістымі ўражанымі ад нядаўніх паездак на Радзіму, з цеплынёй пішуць аб Беларускай таварыстве «Радзіма», якое зрабіла іх знаходжанне ў Беларусі асабліва цікавым.

«Шчыра дзякую за прадстаўленую мне магчымасць пабываць на трохтыднёвых курсах павышэння кваліфікацыі кіраўнікоў калектываў мастацкай самадзейнасці ў Мінску. — піша Клаўдзія Штэрн з Аўстрыі. — Я думаю, гэта акажа вялікую дапамогу харавому гуртку, які мы арганізуем у новым клубе. Сваёй паездкай у ваш чудаўны горад я засталася вельмі задаволеная. Яна пакінула незабыўныя ўражанні на ўсё жыццё. Я кранута прамай і дабрай беларускага народа. Шкада, што было так мала часу. Цяжка жыць удалечыні ад Радзімы. Толькі і думаеш аб далёкай і мілай твайму сэрцу зямлі. Калі еду туды, усякі раз сэрца сэрца. Толькі тады і адчуваеш, што сапраўды жывеш. А песні беларускай будзем абавязкова спяваць!»

«Ваш клопат аб нас, суайчынніках, нашых дзецях і ўнуках, мы вельмі цэнім. — дзеляцца сваімі думкамі Тамара Красільнікава. — Штогод наша трэцяе пакаленне адпачывае цэлы месяц у чудаўным

піянерскім лагэры «Зялёны Бор». Дамоў у Бельгію дзеці вяртаюцца бадзёрнымі, падужэўнымі. Але, самае галоўнае, у іх з'яўляецца шмат сяброў у Савецкім Саюзе. Аб гэтых паездках дзеці многа расказваюць сваім белгійскім сябрам».

Разам з добрымі пажаданнямі і радаснымі ўспамінамі суайчыннікі пішуць і аб праблемах, якія іх хваляюць. Самае галоўнае іх пажаданне — захаваць мір на зямлі. Мір патрэбен усім людзям, каб шчасліва будаваць сваё жыццё. Але ёсць яшчэ на нашай планеце сілы, гатовыя ахвяраваць мільёны чалавечых жыццяў у імя сваіх карыслівых інтарэсаў. Гэта не можа не хваляваць усіх сумленных людзей. Апошнім часам гэтыя цёмныя сілы ўсё больш актывізаваўца. Адміністрацыя ЗША і тыя, хто ідзе за ёю, імкнуцца да абвастрэння міжнароднага становішча, да паглыблення напружанасці, расшырэння гонкі ўзбраенняў. А віну за свае бездаказныя дзеянні спрабуюць перакласці на сацыялістычныя краіны і, у першую чаргу, на нашу Радзіму — Савецкі Саюз.

Вось што піша накіонт гэтага Уладзімір Гаўрыцкі з Канады:

«Тут штодзённа мы чуем розныя паклёп, накіраваны супраць краін сацыялізму, супраць нашай Радзімы. Але мы ж ведаем, што гэта амерыканскае ЦРУ заварвае ўсе справы і ў Польшчы, ва ўсіх капіталістычных краінах, і на Блізкім Усходзе. І мы на чужыне ўдзячны СССР за яго ясную і пастаянную міралюбную палітыку. Яна перамагае ўсякі паклёп. Нават амерыканскі народ абудзіўся ад доўгага сну і стаў выступаць супраць агрэсіўнай палітыкі ўласнай адміністрацыі, за мір ва ўсім свеце».

Сёння ў барацьбу за мір уключаецца ўсё больш людзей у розных краінах. Актыўна ўдзельнічаюць у ёй і нашы суайчыннікі.

«Нават у нашым маленькім гарадку Пеніквік у Шатландыі мы арганізавалі групу міру, — паведамляе Мікалай Янушэвіч. — Разам з прадстаўнікамі іншых гарадоў мы ўдзельнічалі ў Маршы міру «Шатландыя-82», за ядзернае разбраенне ў Еўропе».

Далёка не выпадкова, што свае надзеі на захаванне міру на зямлі суайчыннікі, як і мільёны людзей у розных краінах, звязваюць з нашай Радзімай. СССР неаднаразова даказваў сваю рашучасць не дапусціць ядзернай катастрофы, дабіваюцца трываласці міру на планеце. Ён не адступіць ад гэтай мэты і прыкладзе ўсе намаганні для яе дасягнення.

«Радзіма! Твой голас першы абвясціў усяму свету аб тым, што Савецкі Саюз бярэ на сябе абавязальнасць не прымяняць першым ядзерную зброю, — пішуць Дора і Васіль Бала і Канады. — Няхай жа ўсе астатнія дзяржавы, якія маюць гэтую страшную зброю і накіраваныя яе, возьмуць твой прыклад».

Наш чытач з Аўстраліі Юры Расадзінскі адзначае ў сваім віншаванні:

«Я добра ведаю, што і ў будучым савецкі народ будзе праводзіць ленинскую знешнюю палітыку — палітыку міру. Таму жадаю КПСС і Савецкаму ўраду, усім грамадзянам Краіны Кастрычніка вялікіх поспехаў у барацьбе за мір і супрацоўніцтва!»

Віншаванняў і пісем ад нашых суайчыннікаў напярэдадні свята атрымана вельмі многа. На жаль, няма магчымасці прывесці іх усё. Мы хочам падзякаваць усім нашым чытачам за сардэчныя пажаданні, добрыя пачуцці да Радзімы і закончыць гэты агляд радкамі з пісьма Аляксея Грыцкука з Канады:

«Віншую нашу любімую Радзіму са святам Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Гэта гістарычная падзея і сёння, праз 65 год, натхняе абяздоленых і прыгнечаных людзей на барацьбу за лепшае заўтра. Няхай нас лёс і не псеціць тут на чужыне, але мы ганарымся тым, што мы дзеці магутнай дзяржавы — Савецкага Саюза — апоры міру ва ўсім свеце. Няхай расвітае і мацнее наша вялікая Радзіма».

Кінатэатр «Беларусь» у Брэсце.

ВАЖНЕЙШИЙ ИТОГ — ПРОГРЕСС
РЕАЛЬНОГО СОЦИАЛИЗМАОКтябрьская РЕВОЛЮЦИЯ
И СОВРЕМЕННЫЙ МИР

При всем богатстве и многообразии форм мирового революционного процесса ныне можно еще раз констатировать: он развертывается в русле тех магистральных исторических тенденций, которые открыты в 1917 году Великой Октябрьской социалистической революцией. Чем дальше от нас отстоит Великий Октябрь по времени, тем полнее обнаруживаются гигантские масштабы влияния этого события на все мировое развитие. Оно дало импульс колоссальным переменам в мире, без которых нельзя себе представить новые возможности, открывшиеся сегодня перед рабочим классом, национально-освободительным движением. Основные черты Октябрьской революции еще не раз неизбежно повторяются в других странах, но в своеобразном виде.

Современность наглядно демонстрирует единство мирового революционного процесса. Присущие этому процессу общие определенные объективные законы проявляются сквозь любую специфику. Об этом вновь напоминают революционные события 70-х годов в Чили, Эфиопии, Никарагуа, Кампучии и других странах. Повсюду в центре борьбы стоял вопрос о власти, везде дал о себе знать закон столкновения революции и контрреволюции.

В мире нет ни одной страны, которая не испытывала бы на себе воздействия интернациональных процессов. Таких, например, как изменение соотношения сил на мировой арене, противоборство социализма и капитализма, борьба за мирное сосуществование и разрядку. Учет этих глобальных процессов — неотъемлемая часть интернационалистской революционной политики в любой стране.

Несомненно, опыт революционного движения в каждой стране представляет собой ценнейший материал для творческого развития революционной теории, для поиска ответов на новые вопросы, выдвигаемые общественной практикой. Но опыт каждой страны — это лишь часть целого, каким является интернациональный опыт международного рабочего класса. Когда же часть противопоставляется целому и даже подменяет собой целое, это неизбежно приводит к местнической политике. А такая политика идет вразрез с главными тенденциями мирового революционного процесса.

Опыт Октября подвергается непрекращающимся атакам буржуазной идеологии. Они направлены прежде всего против ленинизма, потому что в нем как в зеркале отразились интернационалистская сущность Октября, общие закономерности социалистической революции и строительства нового общества. Его идейные противники, не ограничиваясь негативной критикой, отрицанием универсальности ленинизма, заняты и поиском альтернативы ему. Извлекая уроки из исторического опыта, некоторые из них пытаются найти подобную альтернативу на пути реформистской теории обновления, модернизации современного капитализма.

Если вслед за Гегелем определить философию как эпоху, схваченную в мысли, то можно было бы назвать ленинизм философией современной эпохи. Ведь в нем в теоретически обобщенном виде отражено основное содержание эпохи перехода от капитализма к социализму. Ленинизм представляет собой поэтому мировоззрение, позволяющее осваивать с революционных позиций достижения всей общественной практики современности. Но этим не исчерпывается содержание ленинизма как марксизма современной эпохи. Это не только учение, объясняющее мир, но и фактор его революционного преобразования. Чтобы убедиться в этом, достаточно сопоставить картину мира в начале XX века с его нынешним состоянием. Мир изменился кардинально.

В результате глубоких сдвигов в мировом соотношении сил исполнилось ленинское предсказание: победив в целой группе стран, социализм стал решающим фактором всемирной истории. Этот качественный перелом открыл и новые возможности перед мировым революционным процессом как в странах капитализма, так и в развивающихся странах, где возникла реальная перспектива движения по пути социалистической ориентации.

Ныне возникло немало явлений и процессов, которых не было и не могло быть при жизни В. И. Ленина. Но новые условия и новые возможности — это прямой результат Великого Октября, той преобразующей деятельности, которую осуществил рабочий класс, коммунисты, все прогрессивные силы нашего времени под знаменем ленинизма.

Попытки противопоставить современность ленинскому наследию свидетельствуют о непонимании динамики мировой истории, развертывающейся под прямым воздействием идей и практики ленинизма. Поэтому-то стремления толкнуть коммунистов и революционеров к отказу от ленинского наследия обречены на провал.

Главный всемирно-исторический итог и одновременно главный показатель значимости Великой Октябрьской социалистической революции — это прогресс реального социализма, в котором наиболее полно раскрылись созидательные силы многих народов. Построение нового общества — это практическое решение вопроса о реализации социалистического идеала.

Ленинизм, овладев сознанием передовых общественных сил человечества, стал могучим материальным фактором социального прогресса. Победа социалистической революции в группе стран, возникновение мировой системы социализма, завоевания рабочего движения в странах капитала, выход на арену самостоятельной общественно-политической деятельности народов бывших колоний и полуколоний, небывалый подъем антиимпериалистической борьбы — все это доказывает историческую правоту ленинизма, выражающего коренные потребности современной эпохи.

Юрий КРАСИН.

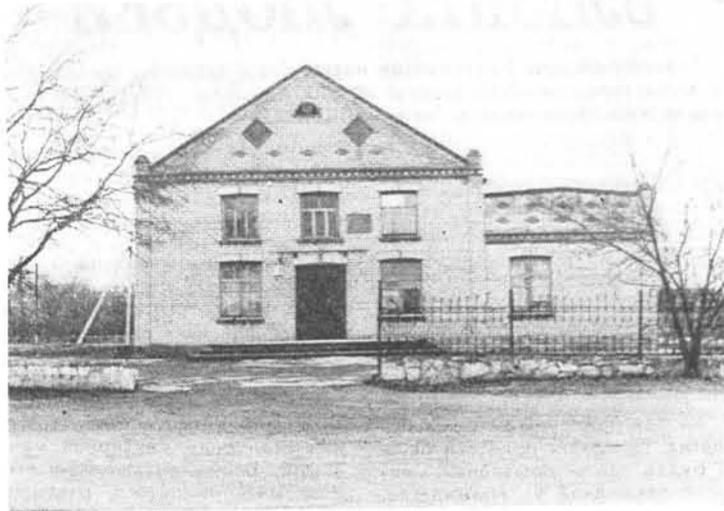
БЕЛАРУСКАЯ ВЁСКА АМАЛЬ У ЦЭНТРЫ УКРАЇНЫ

НА ЎЗМЕЖКАХ ЦВІЛА І ВЫСТАЯЛА

Беларуская вёска амаль у цэнтры Украіны... Сутыкнуўшыся з такім фактам, малады днепропятроўскі журналіст Мікола Чабан стаў вывучаць яе фальклор, па крупінках збіраць звесткі па гісторыі. Сёлета ён наведаў Беларусь, Дубровеншчыну, адкуль вядуць свой род многія жыхары Сурска-Літоўскага. Менавіта так называецца гэтая вёска, што знаходзіцца непдалёку ад Днепропятроўска.

Для пастаянных чытачоў «Голасу Радзімы»

нататкі ўкраінскага журналіста будучь своеасаблівым працягам знаёмства з беларусамі, якія стала жыць у іншых рэспубліках Савецкага Саюза. Раней гаворка ішла пра Смаленшчыну, Наўгародчыну, Літву, Сібір. Там любяць і шануюць беларусаў за дабрату, працавітасць. І ў нашай рэспубліцы сардэчна ставяцца да прадстаўнікоў іншых нацый і народнасцей. Такі закон савецкага ладу жыцця — адзінства, дружба, супрацоўніцтва людзей.

ПА ЗАГАДУ КАЦЯРЫНЫ II

Годам заснавання Днепропятроўска (да 1926 года — Екацярынаслава) лічыцца 1776-ты. Фактычна ж шпарка забудоўвацца, расці ён пачаў з 1787 года, калі яго наведла ў час «паўднёвага» падарожжа Кацярына II і падчас пышной цырымоніі паклала камень у гарадскі падмурак. У ліку першых будынкаў былі карпусы суконнай фабрыкі. Авечкагадоўля ў стэпавых раёнах Украіны магла забяспечыць сыравінай вытворчасць па вырабу тканіны, так патрэбнай на салдацкія і афіцэрскае шынелі. Расія ж ваявала, павялічвала армію. Пакуль ішло будаўніцтва, суконная мануфактура адкрылася ў мястэчку Дуброўна Магілёўскай губерні (цяпер Віцебскай вобласці). Карыстаючыся сучаснай тэрміналогіяй, тут рыхтавалі кадры спецыялістаў. Наладжаная вытворчасць, умелыя работнікі, пераселення ў 1794 годзе на новае месца, хутка ста-

кі з рапарта дырэктара казённай фабрыкі Кнорынга: «Пабудаваныя 225 хат к вясне былі не абмазаны, а дахі падрадчыкам так накрыты, што іх неабходна было перакрываць. Яравой пшаніцы сялянам было адпушчана мала і са спазненнем, і таму ўсё тое, што было пасеяна, прапала, не ўрадзіла. А жыта леташняе з казны, для іх пасеянае, сабрана, і пры дзяльбе дасталося кожнай сям'і толькі па паўтары капы, якой не толькі на ежу ім да будучага ўраджаю мала, але і на сяўбу для вялікіх сем'яў не хапіла.

Людзі гэтыя па непрывычцы да новай вады, якая да таго ж у летні час пачала цвісці, зрабіліся ў вялікай колькасці хворыя ліхаманкай».

Але, як сказаў славуты сучасны пісьменнік, «людзям тут трэба было жыць, і яны жылі». Цікава прасачыць за змяненнем назвы паселішча. Спачатку гэта была Сурская слабада

ў 20-я гады і цяпер літаральна не пазнаваў яе. Памяць захавала нізенькія хаткі-мазанкі пад салямянымі стрэхамі. А цяпер уздоўж вуліц стаялі прасторныя цагляныя дамы, пры іх багатыя сады, кветнікі. Амаль чатыры з паловай тысячы жыхароў у Сурска-Літоўскім. Многія працуюць у мясцовым саўгасе «Першамайскі», іншыя — на прадпрыемствах Днепропятроўска.

З сённяшнім Сурска-Літоўскім мяне знаёміў старшыня сельсавета Віктар Бабылёў. Ён у першую чаргу адзначыў працавітасць сваіх аднавяскоўцаў. 160 чалавек узнагароджаны ордэнамі і медалямі Саюза ССР, а двое ўдастоены звання Героя Сацыялістычнай Працы. Летась завяршылі будаўніцтва ўчастковай бальніцы. Звыш 360 тысяч рублёў выдзеліла на яе дзяржава. У сяле дзве школы — пачатковая і сярэдняя, два дзіцячых сады, універсальны магазін.

прывечанія дружбе народаў рэспублік-сясцёр, дэманструюцца фільмы пра Беларусь. А некалькі гадоў назад, калі ў Прыдняпроўі гастралюваў віцебскі тэатр імя Якуба Коласа, артысты наведвалі ў Сурска-Літоўскае. Сустрэча была надзвычай цёплай, сардэчнай. Клопатамі вучняў і настаўнікаў у школьным краязнаўчым музеі сабраны звесткі пра аднавяскоўцаў, якія ў цяжкія гады вайны сталі на абарону Радзімы, заваёў Кастрычніка. Аднаго з гэтых людзей я сустрэў у школе, бо Іван Іваноў — яе дырэктар. Вялікая Айчынная пачалася для яго ў ранёне Брэста. Ваўкавыск, Ліда, Дзяржынск — назвы гэтых беларускіх гарадоў вядомыя ветэрану не з падручніка геаграфіі, а як месцы баёў, у якіх ён прымаў удзел. Салдат Іваноў двойчы прайшоў па Беларусі. Спачатку з захаду на ўсход, потым назад, на захад. 715 жыхароў Сурска-Літоўскага змагаліся супраць нямецка-фашысцкіх акупантаў. 169 з іх адзначаны ўрадавымі ўзнагародамі, 248 аддалі жыццё за Радзіму. Памяць аб іх увекавечана ў помніку, што стаіць у цэнтры сяла.

Пра вяселле раскажае мне Соф'я Савітанка, адна з паслядоўных прадаўжальніц мясцовых традыцый, цудоўная спявачка, народная майстрыха. Яна і кветкі зрабіць умеє, і «гурт» арганізаваць, каб сустрэць маладую песняй у двары.

цырымонія сватання (хаця, вядома, рашэнне закаханых папярэднічае гэтаму).

Пра вяселле раскажае мне Соф'я Савітанка, адна з паслядоўных прадаўжальніц мясцовых традыцый, цудоўная спявачка, народная майстрыха. Яна і кветкі зрабіць умеє, і «гурт» арганізаваць, каб сустрэць маладую песняй у двары.

Пра вяселле раскажае мне Соф'я Савітанка, адна з паслядоўных прадаўжальніц мясцовых традыцый, цудоўная спявачка, народная майстрыха. Яна і кветкі зрабіць умеє, і «гурт» арганізаваць, каб сустрэць маладую песняй у двары.

Ой, не йдзі ж ты, не йдзі,
Маладая Леначка,
У чужую старонку.
А ў чужэй старане горы
крутые,

А ўходы далёкіе.
А цябе ж маладу
Пашлюць по ваду,
Самі сядуць вячэрці.
Ой, ты скоренька йдзі,
Поўненька нясі,
Шоб вячэрю застала.
— А я скоренька йшла,
Поўненька нясла,
А вячэрю не застала.
А другі раз пайду,
Да таткі зайду,
А ў татачкі пувячэрю.

Шмат гучыць на вяселлі жартаў, вясёлых кпінаў, пажаданняў — сур'ёзных і не зусім. Амаль усё сяло ўдзельнічае ў сямейным свяце.

— Такія вясельныя звычаі, — гаворыць Соф'я Данілаўна, — вядуцца ў Сурска-Літоўскім здаўна, і яны, па-мойму, не знікнуць. Цяпер у нас шмат прыезджых людзей жыве, але звычай нашы яны падтрымліваюць. На свае вяселлі клічуць карэнных ліцвінаў, просяць парады, дапамогі ў наладжванні свата.

У многіх жыхароў сяла Сурска-Літоўскага ў пашпартах на супраць графы «нацыянальнасць» напісана — беларус. Гэта нашчадкі колішніх перасяленцаў з Дубровеншчыны. Не згубілася на крутых паваротах гісторыі беларускае «зернейка». Моцна, учэпіста замацавалася яно на ўкраінскай зямлі і стала яшчэ адным важкім коласам на ніве Прыдняпроўя, пад шчодрым сонцам Радзімы.

Мікола ЧАБАН.

НА ЗДЫМКАХ: жыхарка Сурска-Літоўскага, карэнная «ліцвінка» Еўдакія ІВАНОВА; ручнік, вышыты па беларускіх матывах; сельскі Дом культуры.

лі даваць прадукцыю. У слабадзе Сурскай — вёрст за 15 ад Екацярынаслава — пасялілі часальшчыкаў воўны. Займаліся яны і сельскай гаспадаркай.

Ці можна яшчэ знайсці сляды беларусаў на гістарычнай карце Украіны? Так, можна. І не ўсе перасяленцы былі «фабрычнымі». Напрыклад, на Херсоншчыне знаходзіліся пасяленні беларускіх сялян, пераведзеных з Бабылецкага староства Магілёўскай губерні ў першай чвэрці XIX стагоддзя. Са Смаленшчыны беларусы добраахотна перасяляліся на багатыя паўднёвыя землі. Заснаваныя імі вёскі Бельманка, Цямрук, Гайчул і Гусарка дзякуючы настойлівасці і працавітасці наваёлаў хутка сталі багацейшымі за навакольныя. І мнагалюднымі. Так, згодна прыходскім спісам, у канцы 50-х гадоў XIX стагоддзя ў Бельманцы налічвалася 1503 беларусы, 62 палкі, у іншых сёлах пераважалі ўкраінцы.

На гэтым фоне, як бачна, Сурска-Літоўскае адно з найбольш старых і буйных беларускіх пасяленняў на Украіне. У якіх жа ўмовах жылі перасяленцы з Дуброўна? У першыя гады становішча іх было надзвычай цяжкім. Вось вытрым-

(размешчаная на рацэ Мокрая Сура), потым — Сурска-Літоўская, а ў XIX стагоддзі афіцыйна прызнана — сяло Сурска-Літоўскае. Хай не здзіўляе чытача слова «літоўскае» ў назве. Яно натуральнае для таго часу і азначала не столькі нацыянальнасць людзей, колькі іх паходжанне з зямель Вялікага княства Літоўскага.

АДЗІНЫМ ЛЕСАМ З КРАЇНАЙ

Ішлі гады. Жыхары Сурска-Літоўскага, як і ўвесь пралетарыят прамысловага поўдня Расіі, актыўна змагаліся з царызмам за сваё сацыяльнае разнавыленне. Рашучымі дзеяннямі азнаменаваўся тут 1905 год... Канец прыгнёту, дэспатызму ў сяле быў пакладзены ў студзені 1918 года ўстанавленнем Савецкай улады. Праз тры гады ў Сурска-Літоўскім з'явілася першая камсамольская, а неўзабаве і партыйная ячэйка. Энергічна, з энтузіязмам уключыліся вясцоўцы ў будаўніцтва новага жыцця.

Неяк зусім нядаўна наведваў Сурска-Літоўскае вядомы савецкі мастак Фёдар Рашэтнікаў. Ён пакінуў родную вёску

Калі заходзіш у прасторную бібліятэку сельскага Дома культуры, першае, што кідаецца ў вочы, — партрэты Тараса Шаўчэнкі і Максіма Горкага.

— Яны ў нас з дня адкрыцця Дома культуры, — перахоплівае мой позірк бібліятэкар Валянціна Плахуціна. — А пабудаваны ён у 1967 годзе, да юбілею Вялікага Кастрычніка.

Бібліятэчны фонд складае 12 тысяч тамоў, пастаянна папаўняецца (на тысячу рублёў штогод набываецца літаратура). Расце і колькасць чытачоў. Цяпер іх 1760. Не залежваюцца тут падоўгу раман Івана Мележа «Людзі на балоце», аповесці Васіля Быкава, кнігі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка... Вось ужо 15 гадоў бібліятэка выпісвае літаратурны штотомеснік «Неман», які выходзіць у Мінску на рускай мове. Часопіс гэты, па словах Валянціны Іванаўны, вельмі папулярны ў чытачоў Сурска-Літоўскага, павышанай увагай карыстаюцца творы пра нялёгкае гады вайны, партызанскі рух на Беларусі.

У сельскім Доме культуры часта праводзяцца вечары,

ПРАЗ УСЁ ЖЫЦЦЁ ПРАНОСІМ ПАВАГУ
ДА СВАЙГО ШКОЛЬНАГА НАСТАЎНІКА

СЯРОД САМЫХ БЛІЗКІХ ЛЮДЗЕЙ

Размову аб ролі і аўтарытэце настаўніка ў савецкім грамадстве з дырэктарам мінскай школы № 127 Барысам ФЕДАРОВІЧАМ вядзе наш карэспандэнт Галіна УЛІЦЕНАК.

— У кожным сэрцы жыве ўдзячнасць школьнаму настаўніку, які ў мношым вызначыў наш лёс. Настаўніку давяраем мы самае дарагое — сваіх дзяцей. І з часам усё глыбей разумеем, які ж гэта блізкі і неабходны нам чалавек. Вельмі адказная гэта прафесія...

— Так, настаўнікам быць нялёгка. Прафесія педагога была і будзе самай прызнанай, самай паважанай у грамадстве. Добрага настаўніка любяць дзеці, ён заўсёды аўтарытэт для бацькоў.

Праца наша высакародная. Усе мы добра разумеем, што школа працуе на будучае. А выхоўваць, паверце мне, вельмі няпростая справа.

— Якая да таго ж ускладняецца з кожным днём...

— І гэта заканамерна. Бо з кожным днём павялічваецца і той паток інфармацыі, які прыходзіць да нашых дзяцей. Я падзяліў бы яго ўмоўна на інфармацыю «арганізаваную» і «неарганізаваную». Першая — гэта тая, якую настаўнік прыносіць сваім вучням у час урокаў. Другую вучні атрымліваюць без яго дапамогі, і самі нясуць педагогу. Крыніцай тады з'яўляюцца радыё, тэлебачанне, кіно, кніга, проста кантакты з навакольным светам. І вось тут задача выхавальца вельмі складаная. Ён павінен дапамагчы свайму вучню з'арыентавацца ў тым моры, не, акіяне інфармацыі, што абрушваецца на школьнікаў кожны дзень. Для таго, каб нявольны малады чалавек не патануў у гэтым акіяне, каб навучыўся даваць правільную маральную ацэнку таму, аб чым даведася, і існуе наш настаўнік. Сфарміраваць высокамаральныя ідэалы і паняцці ў моладзі — яго задача, яго прызначэнне.

— Барыс Барысавіч, а калі гэтае паняцце — «прызначэнне, роля настаўніка» раскласі на часткі настаўніцкай часткі. Што мы маем тады?

— А тады мы маем: адукацыю, выхаванне і развіццё будучага пакалення. Галава вучня — не пасудзіна, якую трэба запоўніць, а факел, які неабходна запаліць. Нашы настаўнікі імкнуцца надаць ведам моладзі творчы характар. Яны робяць упор на выхаванне ў іх умення самастойна набываць і прымяняць веды.

Яркі прыклад таму — настаўніца 111-й сярэдняй школы горада Мінска Раіса Мікалаеўна Кароль. Гэтая жанчына валодае своеасаблівым педагогічным талентам. Яна робіць са сваіх урокаў сапраўдныя ўзоры педагогічнага майстэрства. Дарэчы, аб яе рабоце на студыі «Беларусьфільм» знята дакументальная стужка, якая мае вялікі поспех: сёння ўжо каля 60 краін купілі яе для свайго пракату.

— Я ведаю, што вялікаму поспеху настаўніцы спрыяла тая атмасфера шчырасці, духоўнай блізкасці, якая пануе на ўроках. Менавіта яна стала перадумай давер'я вучняў да педагога і яго слоў, трывалага аўтарытэту настаўніцы сярод школьнікаў і іх бацькоў. Інакш кажучы, гаворка ідзе пра школу, якую б вучань палюбіў.

— А гэта адбудзецца толькі тады, калі ў школе дзяцей чакае добры сябар і дарадчык, якому б яны цалкам давяралі.

— Што і адбываецца ў калектыве, якім кіруеце вы?

— Я шчаслівы адказаць: так. Вось толькі адзін прыклад. Неяк вечарам, пасля заняткаў, заходжу ў нашы школьныя майстэрні (ёсць у нас выдатныя сталарная, слясарная майстэрні, швейны цэх) і бачу выкладчыка працоўнага навучання, які схіліўся з васьмікласнікам над чарцяжом. Побач яшчэ добры дзесятка хлопцаў. Ведаю, што ўрокі Уладзіміра Канстанцінавіча Ігнаціка ў гэты дзень даўно закончыліся. Пытаюся, чаму ён яшчэ ў школе — дома ж сям'я, дзеці. Настаўнік крыху зблтанжыўся і адказаў: «Але ж тут таксама дзеці. — І крыху цішэй: — Ідуць і ідуць са сваімі справамі, язык не паварухнецца адмовіць. Не, яшчэ пабуду трохі тут».

Разумею, дзверы гэтай майстэрні ніколі не будуць зачыненымі для дзяцей, і заўсёды туды хто-небудзь прыйдзе, нібы ў свой дом. Бо там чакае юных шчыры чалавек, цудоўны майстар, таленавіты настаўнік і выхавальца, які вучыць моладзь натхнёна працаваць і любіць працу. Дзякуючы яму тэхнічная творчасць вучняў нашай дзесяцігодкі прадстаўлена на ВДНГ СССР у Маскве. У нас ёсць некалькі прыстасаванняў, якія ўжо запатэнтаваны.

А поспех школьнага лячэнага тэатра...

— Завяваць аўтарытэт у дзяцей — справа нават на першы погляд нялёгкая. Што патрабуецца ад настаўніка, каб набыць іх павагу і давер'е?

— Я б сказаў так: высокае прафесійнае майстэрства і чалавечнасць. Пры іх наяўнасці настаўнік будзе карыстацца трывалым аўтарытэтам і ў вучняў, і ў іх бацькоў, і ў грамадскасці.

У нашай школе ўсе настаўнікі маюць вышэйшую прафесійную адукацыю і на працягу ўсяго свайго жыцця імкнуцца шліфаваць, удасканальваць, калі так можна сказаць, сваю вышэйшую чалавечую адукацыю. Моладзь раўняецца на старэйшых. Ну, а ўсе мы — і маладыя, і не вельмі маладыя — маем прыклады з гісторыі, прыклады людзей, мэта жыцця якіх была — сеяць разумнае, добрае, вечнае...

І тут нельга не ўспомніць чалавек, чый 100-гадовы юбілей зусім нядаўна ўрачыста адзначала ўся краіна, вялікага песняра беларускага народа Якуба Коласа. Настаўнік па адукацыі, па сваёй першай прафесіі, настаўнік па прызначэнню. У трылогіі «На ростанях» ён намалюваў, я б сказаў, жудасную карціну ўмоў, у якіх прыходзілася працаваць да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі і самому Канстанціну Міхайлавічу, і яго сябрам.

За 65 гадоў Савецкай улады змяніўся не толькі воблік гарадоў і вёсак Беларусі, але самі адносіны да народнай адукацыі. Прыгожыя будынкі сённяшніх школ, сучаснае абсталяванне ў класах, якое аблягчае працу настаўніка, увесь вучэбны працэс, — прывычныя з'явы ў нашым жыцці. І самае галоўнае — педагог на справе стаў адным з найбольш паважаных людзей у грамадстве.

У мінскім магазіне «Светач» адбылася выстаўка кніг, прысвечаная 100-годдзю Янкі Купалы і Якуба Коласа.

Фота С. КРЫЦКАГА.

МУЗА ЛЕАНІДА ШЧАМЯЛЁВА

Шалёныя скорасці ў дваццатага стагоддзя. Імкліва рухаецца час, пешаходы, нясуцца машыны з пасажырамі, уздымае ўверх самалёт, знікаюць удалечыні цягнікі. Звычайная сітуацыя для сталіцы. І тым больш нечаканы спакой сярод сучаснага горада-гіганта. У Цэнтральным Доме мастака ў Маскве амаль заўсёды ціха. Будынак стаіць крыху ў бак ад шумнай Крымскай узбярэжнай. Але цішыня гэта падманлівая. Тут крычаць фарбы, спяваюць п'янічотныя таны і паўтаны: узрываюцца, аглушаюць, суакойваюць.

Выстаўка работ заслужанага дзеяча мастацтваў БССР Леаніда Шчамялёва ў Маскве ўражанне на гледача робіць моцнае. На ёй прадстаўлены пейзажы, партрэты, карціны апошніх год. Многія з іх раней экспанаваліся на выстаўках у Мінску, некаторыя яшчэ пахнуць снежай фарбай.

Пераходзячы ад звычайнага лірычнага пейзажа да наюрморта, ад партрэта да карціны, стараюся адчуць новае ў самым пульсе творчасці Шчамялёва, разгадаць нараджэнне новых тэндэнцый, якія, магчыма, заўтра стануць агульнапрызнанай значнай з'явай ва ўсім беларускім мастацтве. Такой з'явай, напрыклад, ужо сталі палотны «Маё нараджэнне», «Генерал Даватар», «Ліставей», «Вяселле ў Новым Полі» і іншыя.

Неабходным і важным для сваёй творчасці Леанід Шчамялёў лічыць навуццё здзіўлення перад прыгажосцю, якое пастаянна жыве ў ім. Убачыў, здзіўіўся і захацеў, каб і іншыя заўважылі тое ж — непаўторнае чалавечае, створанае прыродай. Дарэчы, сам мастак любіць паразважаць на тэму: «Я гэта бачу і як гэта бачу». Свет жа Шчамялёва — незвычайны свет. Ён такі ж, як і наш з вамі, але ў ім іншыя фарбы, іншыя гукі і песні.

У канкрэтным майстар шукае агульнае, у адзначаным — сімвал. Гэта яго метады. Ну, а што думаюць наконце гэтага мэтры савецкага мастацтва, якіх я сустраў у выставачных залах?

Народны мастак СССР, правадзейны член Акадэміі мастацтваў СССР Яўсей Майсеенка:

«У карцінах Леаніда Шчамялёва, яго партрэтах і пейзажах фарбы быццам бы напоены сокамі роднай зямлі. Іх рытм поўны меладыйнасці, пластыка — своеасаблівасці. Гэта яго фарбы, яго пластыка, якія не зблытаеш з іншымі. Вельмі праславілі, што ў выдатных жывалісных сюітах і сімфоніях Шчамялёва я сустраўся яшчэ раз з музыкай маёй Радзімы — Беларусі...»

Член рэдакцыйнай калегіі часопіса «Искусство», мастацтвазнаўца Юрый Асмалоўскі:

«Упершыню я па-сапраўднаму адкрыў Леаніда Шчамялёва 15 гадоў назад, калі ўбачыў яго выдатную карціну «Маё нараджэнне». З таго часу ўважліва сачу за яго творчасцю. Але сёння экспазіцыя проста ўразіла мяне сваёй дзіўнай цэласнасцю, своеасаблівасцю, звонкасцю лірычных навуццёў. І гэта адчуванне цэласнасці экспазіцыі — не толькі знешняе, але і сутнасць, вынікаючая з асаблівасцей шчамялёўскага метаду. Яго стылістыка напоўнена празрыстай яснасцю, пачэрпнутай у беларускай народнай творчасці, і, галоўнае, асабістымі адносінамі да таго, што ён адлюстроўвае...»

Заслужаны мастак РСФСР, сакратар праўлення Саюзу мастакоў СССР Анатоль Нікіч:

«Леанід Шчамялёў адносіцца да тых майстроў, пэндзаль якіх піша толькі тое, што адчувае і гаворыць сэрца. Сутнасць яго мастацтва непарыўна звязана з яго радзімай, і я думаю, што ў гэтым сэнсе Беларусь і ўся савецкая творчасць маюць у асобе Шчамялёва ў вышэйшай ступені нацыянальнага, з вялікім жывалісным тэмпераментам мастака, карэні якога глыбока ідуць у родную зямлю...»

Народны мастак РСФСР, член-карэспандэнт Акадэміі мастацтваў СССР Алег Комаў:

«Я даўно знаёмы з Леанідам Шчамялёвым — разам часта выстаўляемся на ўсесаюзных і міжнародных выстаўках. Але, прызнаюцца, сёння я на-новаму адкрыў для сябе гэтага бліскавага, вельмі сучаснага майстра. Мне блізкія яго добрыя адносіны да людзей. І гэты дзіўны адбітак дабраты чалавечай нясуць яго партрэты. Яны цікава задуманы, а за ўяўнай прастатой іх выканання тоіцца высокае майстэрства. Мяне ўразілі і яго пейзажы, непадобныя на пейзажы іншых, таму што яны па-сапраўднаму нацыянальныя...»

Я дадам: на выстаўцы ёсць некалькі палотнаў з аўтапартрэтным адлюстраваннем. Але больш верна сказаць: уся творчасць Шчамялёва — аўтапартрэт адной чалавечай душы — значнай, тонкай, складанай.

Можна было б многа расказаць аб тым, што адчувае, што думае мастак, ідуць па аднойчы выбранаю шляху. Але не будзем. Проста яшчэ раз пройдем па выстаўцы і моўчкі, не парушаючы напружанай цішыні, настаім ля палотнаў у прадчуванні новых радасных сустрэч.

Барыс КРЭПАК.

ГАЛОУНАЯ
ПРЫКМЕТА
САВЕЦКАЙ
КУЛЬТУРЫ

СПЛАЎ ДУХОЎНЫХ КАШТОЎНАСЦЕЙ

Савецкія даследчыкі крытэрыем параўнання культур лічачаць перш за ўсё іх ідэюную накіраванасць. Сапраўдная альтэрнатыва: не «масавая» або «элітарная» культура, а буржуазная (у абодвух яе формах — «элітарнай» і «масвай») або дэмакратычная і сацыялістычная.

Культура, з савецкага пункту гледжання, гэта не проста пэўны аб'ём ведаў і яго няспынны рост, не проста адукацыя. Яе асноўная сфера — сфера развіцця асобы. І прагрэс яе ў тым або іншым грамадстве вызначаецца магчымасцямі, якія грамадства стварае для гэтага развіцця.

Даступнасць духоўных каштоўнасцей даволі шырокаму колу людзей можа быць забяспечана і пры капіталістычным ладзе. Аднак справа не толькі ў даступнасці і прадстаўленні свабоды выбару чалавеку. Справа перш за ўсё ў тым, якія жыццёвыя акалічэнні вызначаюць гэты выбар.

Даступнасць духоўных даброт — сама па сабе яшчэ не выклікае патрэбы іх скарыстаць. Паток інфармацыі, што абрушваецца на асобу, можа не толькі не ўзбагачаць яе, але, наадварот, абядняць духоўна. «Маскульт» — «жоўтая», «чорная», «бульварная» літаратура і іншыя вельмі часта аказваюцца важней за сапраўдныя каштоўнасці.

Коміксы выдаюцца на Захадзе мільённымі тыражамі, але гэта зусім не значыць, што іх спажываюць авалодалі культуры. Культура — гэта перш за ўсё творчая дзейнасць чалавека, гэта ўвасабленне яго актыўнага, творчага стаўлення да рэчаіснасці. І адна з галоўных асаблівасцей сацыялістычнай культуры менавіта і заключаецца ў тым, што такое стаўленне ператвараецца ў неад'емную якасць чалавека, што бурныя стагоддзямі існуючае падзяленне грамадства на «творцаў» і «спажывацоў» духоўных каштоўнасцей.

Найглыбейшы сэнс сацыялістычнай культурнай рэвалюцыі і разам з тым неабходная ўмова ажыццяўлення адной з яе галоўных мэт — у тым, каб прыцягнуць усю масу працоўных да самастойнай, актыўнай, сацыяльна значнай творчасці, ператварыць увесь народ у цэлым і кожнага яго прадстаўніка ў свядомага ўдзельніка культурнага працэсу.

Савецкая многанацыянальная культура — антыпод «масвай культуры». Яна — арганічны сплав ствараемых усімі савецкімі народамі духоўных каштоўнасцей. Яна ўключае ў сябе найбольш цікавыя, характэрныя рысы і традыцыі культуры кожнага з народаў краіны, і ў той самы час кожная з савецкіх нацыянальных культур жывіцца не толькі з уласнай крыніцы, але і з духоўнага багацця іншых савецкіх рэспублік.

«Я, як армянскі пісьменнік, — гаварыў у 1934 годзе на першым з'ездзе савецкіх пісьменнікаў Егішэ Чарэнц, — належаў да малай народнасці і ведаю, што калі я сваю твор-

ВАЧАМІ ПОЛЬСКАГА ПАЭТА

РАСПРАЦОЎВАЦЬ ТВОРЧЫЯ АБЛОГІ

Чую дзейнасць абмяжую псіхалагічна рамкамі нацыянальнай замкнёнасці, наколькі будзе мізэрны яе дыяпазон і сфера яе ўплыву. Я шчаслівы і адчуваю сябе часткай перадавога атрада чалавечтва дзякуючы таму, што Кастрычніцкая рэвалюцыя выключыла з духоўнага поля майго зроку гэтую нікчэмную хімеру нацыянальных самаабмежаванняў».

Больш за сорак народаў, што не мелі ў мінулым сваёй пісьменнасці, набылі яе за гады Савецкай улады; сярод іх і народнасці, якія налічваюць не больш дзюх-трох тысяч чалавек. Мастацкія творы ў СССР выдаюцца на 89 мовах народаў СССР, перадачы радыё і тэлебачання вядуцца на 67, а спектаклі ставяцца ў тэатрах на 47 мовах.

Вядома, самі па сабе лічбы ў галіне культуры — гэта яшчэ далёка не ўсё, нават калі яны маюць пастаянную тэндэнцыю да росту. Важна, як ужо гаварылася, што стаіць за імі. Паспрабуем паказаць гэта на прыкладзе развіцця народаў Дагестана і Крайняй Поўначы.

Дагестан — невялікая горная краіна на поўначы Каўказа, населеная шматлікімі народнасцямі — аварцамі, лезгінамі, кумыкамі, лакцамі і іншымі, якія гавораць на розных мовах. Да рэвалюцыі 1917 года ў іх адсутнічала свая пісьменнасць, не было прафесійнага мастацтва, а слава асобных народных спевакоў абмяжоўвалася родным аўлам...

Сёння дагестанскія народы маюць сваю пісьменнасць, літаратуру, мастацтва. У СССР і за яго межамі вядома імя паэта Расула Гамзатава і кампазітара Мурата Кажлаева. Шматтысячнымі тыражамі на многіх мовах СССР выдаюцца паэтычныя зборнікі паэтэс-гаранак. У дагестанцаў свой тэатр, танцавальныя ансамблі. А вырабы народных майстроў — чаканшчыкаў і ювеліраў з аўла Кубачы, мастацтва якіх атрымала новы імпульс у савецкі час, карыстаюцца нязменным поспехам на міжнародных кірмашах.

Народы Крайняй Поўначы ў недалёкім мінулым увогуле не мелі ўяўлення аб культуры. Гэта былі самыя адсталыя народы, якія жылі на тэрыторыі Расійскай імперыі. Вялікая культурная трансфармацыя адбылася тут фактычна на вачах аднаго пакалення.

Яшчэ паўстагоддзя назад мала хто нават у Расіі ведаў пра юагіраў, каракаў, чукчаў... Сёння на мовах гэтых народнасцей ствараюцца апавесці, апавяданні, вершы. Дзякуючы перакладам на рускую мову з імі пазнаёміліся чытачы ў многіх краінах.

Можна скласці ўражанне, што ад ўваходжання ў СССР выйгралі толькі малыя народы, якія не мелі сваёй пісьменнасці і мастацтва. Іменна гэта сцвярджаюць часам нашы ідэалагічныя апаненты, спасылаючыся на векавыя культуры традыцыі эстонцаў, армян, літоўцаў, грузінаў...

Грузінская і армянская мовы сапраўды адносяцца да старажытнапісьменных, аднак да ўтварэння СССР амаль дзевяноста працэнтаў армян і грузінаў былі непісьменнымі. Тут штучна тармазілася развіццё нацыянальных культур: царызм баяўся росту нацыянальнай самасвядомасці народаў. Сёння і ў Грузіі, і ў Арменіі, і ў рэспубліках Прыбалтыкі на кожнай 10 тысяч насельніцтва прыпадае больш студэнтаў, чым у многіх развітых еўрапейскіх краінах. У кожнай саюзнай рэспубліцы свае тэатры, музеі, інстытуты.

Падлічана, што існуе 250 вызначэнняў тэрміна «культура». Калі гаварыць пра культуру сацыялістычную, то, бадай, яе галоўная прыкмета — адмаўленне эліты і элітарнасці. Карацей кажучы, гэта культура не для выбранных. Яна для ўсіх.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

У святкаванні 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы прыняў удзел разам з іншымі гасцямі вядомы польскі паэт, дзяржаўны і грамадскі дзеяч Юзаф ОЗГА-МІХАЛЬСКІ. Уражаннямі ад наведання Беларусі ён падзяліўся ў гутарцы з Аляксеем КАУКО, прадстаўніком Саюзу савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі ў Польскай Народнай Рэспубліцы.

— Янка Купала — гэта духоўны свет беларусаў. Якія ўражанні выклікала ў вас, польскага паэта, жывое сутыкненне з гэтым светам?

— На Беларусі цяпер выразна відаць, на якія традыцыі абапіраецца гэтая рабоча-сялянская рэспубліка. Наступіла найбольш чаканае і карыснае для развіцця нацыянальнай свядомасці засваенне народных традыцый. У сваю чаргу з'явілася творчая інтэлігенцыя, якая грунтуецца на гэтых традыцыях. Тут я б дадаў: вопыт Беларусі дае адказ на пытанне аб сувязях паміж ідэалогіяй рабочых і сялян пасля іх самавызначэння ў сацыялістычнай дзяржаве і сістэмай этычных, мастацкіх каштоўнасцей. Гэта адно з галоўных, найважнейшых пытанняў для кожнай сацыялістычнай краіны і нацыі. Частковы адказ на запытанае пытанне дае менавіта асваенне традыцый культуры. Адносна Беларусі асноўная традыцыя ў тым, што прынёс і прыносіць у культуру сам народ. У мінулым, і не вельмі далёкім, культу-

ра вызначалася сялянскай традыцыяй.

Глядзеў у тэатры імя Янкі Купалы спектакль паводле п'есы гэтага пісьменніка «Паўлінка». Асноўныя этычныя і маральныя вартасці камедыі выводзяцца непасрэдна з фальклору. Яны складаюць як быццам лемантар выхавання маладога грамадзяніна Беларусі яшчэ і сёння.

— Складаюць сёння, будучы складаць хіба і заўтра...

— Напэўна. Далей хацелася б асабліва падкрэсліць: беларуская культура не стваралася як культура шляхецкая, па-за лёсам працоўных. Зусім наадварот, яна паўстала з самай гушчы цяжкіх, пакутлівых і гераічных сялянскіх спраў.

— Спраў, якія класічны ўвекавечаны ў лірыцы і драматургіі Купалы або хоць бы ў паэме Якуба Коласа «Новая зямля», эпічным творы аб сялянскім лёсе, роўны якому цяжка знайсці ў сусветнай літаратуры.

— Так. Але пры гэтым варта дадаць: тыя сялянскія дзеі не сталі мёртвай гісторыяй. Яны і надалей інспіруюць развіццё, маральна-філасофскія пошукі беларускай літаратуры.

Вяртаючыся да пытання аб сувязях, што ўстанавіліся паміж ідэалогіяй, дзейнасцю рабочых і сялян і творчасцю беларускіх мастакоў слова, трэба звярнуцца да твораў Мележа, Быкава, Адамовіча, Брыля, Караткевіча, Танка, Броўкі, Куляшова, Панчанкі, Барадуліна, Бураўкіна, Пелевіча, Варцінскага, Бічэль-Загнетавай. Маём перад сабой усе віды развітой нацыянальнай культуры, якая, працягваючы і пераацэньваючы

чы народную спадчыну, сваім узроўнем дасягае сусветнай літаратуры.

— Гэта пра літаратуру. А ў іншых галінах творчасці?

— Згадваў пра тэатр імя Купалы. Пазнаёміўся з выдатнай артысткай Клімавай. Расказвалі мне пра Стому — артыста незвычайнага камедыйнага таленту, які шмат гадоў цешыць увесь Мінск. Назваў бы тут кампазітара Глебава. Шмат вядомых прозвішчаў мае жываліс, графіка. Гэта толькі сціплая жменька прыкладаў з трохдзённага знаходжання ў рэспубліцы.

— Штогадовае свята паэзіі Купалы стала традыцыйным святам.

— Гэта — штогадовае паломніцтва шматтысячных прыхільнікаў паэзіі і сучасных беларускіх паэтаў, якія ў першую нядзелю ліпеня шырокаю ракой прастуюць да Вязынікі — радзімы Купалы. Гэта свята накіхталі вялікага прычашчэння з крамамі, поўнымі кніжак, пласцінак, вырабамі народнага мастацтва...

Не бракавала, вядомая рэч, на гэтым свяце паэзіі і часовых буфетаў, багата наладаваных рознымі напіткамі, ласункамі, стравамі нацыянальнай кухні. Госці Вязынікі мелі ўсё, што трэба для надмацавання духу і цела.

— Дзякуючы паэту Озга-Міхальскаму «Роднае слова» Купалы, верш-гімн аб несмяротнасці беларускай мовы, загучала сёлета і для польскага чытача. Прачыталі Вагн пераклад 11 ліпеня ў «Тыдніку культуральным». Што Вы маглі б сказаць аб сучасным стане мовы Купалы — Коласа?

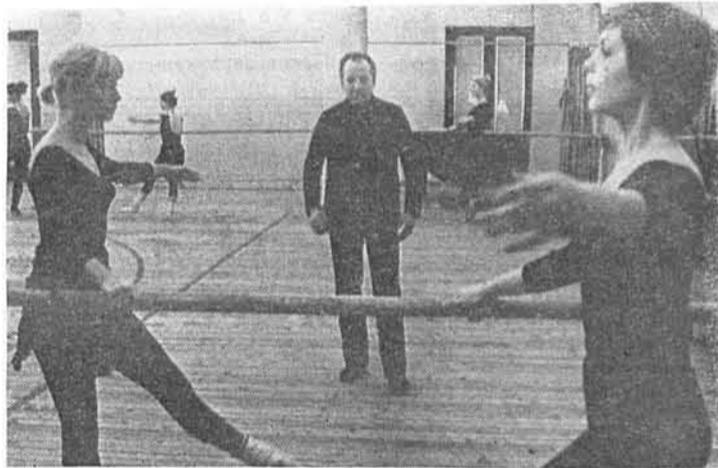
— На гэтае пытанне часткова ўжо адказаў, гаворачы

пра сучасны стан літаратуры, культуры беларускай. Лепшым «стан», было б тут паняцце «развіццё», і развіццё дынамічнае, паскоранае, усебаковае. Паўсюдна вядома, што інтэлектуальны вопыт, уражанні, чалавечыя думкі найлепш выказваюцца ў родным слове. Дзякуючы таму, што размаўляем на мностве розных моў, свет багацейшы. Тым больш у сацыялістычнай Айчыне, дзе неабмежаванае, гарманічнае развіццё нацыянальных культур і моў вынікае з прыроды новага грамадскага ладу. Пры такіх абставінах беларуская мова, на якой тварылі Купала, Колас, Мележ, а сёння твораць Быкаў, Караткевіч, вырасла да моў сусветнай літаратуры. Адсюль і будучыня гэтай мовы гаворыць сама за сябе.

— Як Вы ўяўляеце далейшую перспектыву ўзаемага пазнання і збліжэння культур Міцкевіча і Купалы?

— З нашага боку яшчэ шмат трэба зрабіць у гэтай галіне. Датычыць гэта і зусім неабходнай інфармацыі, звестак пра нашу суседку Беларусь. І гэта нягледзячы на тое, што ўзаемна ганарымся мінулым побыткам у нашых сувязях, пачаўшы ледзь не ад фамільных і прымгленых цяпер стасункаў паміж пісьменнікамі Польшчы і Беларусі ў XIX стагоддзі і канчаючы сённяшнімі сувязямі паміж творцамі Мінска, Гродна, Віцебска і Беластока, Лодзі, Любліна. Праўда, сустракаемся з нагоды Дзён польскай літаратуры на Беларусі, а цяпер — з нагоды Дзён беларускай літаратуры ў Польшчы, але гэтага недастаткова. Ёсць пільная ідэалагічная патрэба, каб у нашым найбліжэйшым суседстве супольна распрацоўваць творчыя аблогі.

НЕСЦІ ГЛЕДАЧУ
СВАЕ ДУМКІ І ПАЧУЦЦІ

...Загучала музыка. Папылілі ў карагодзе дзяўчаты. І зала замерла: на сцэне — артысты Дзяржаўнага ансамбля танца БССР. Калектыў займае адно з вядучых месцаў у танцавальным мастацтве Беларусі, вылучаецца самабытным выкананнем, нацыянальным узорам у харэаграфіі і касцюмах. Рэпертуар вельмі насычаны і разнастайны. Высокі прафесіяналізм артыстаў дазваляе ўключыць у яго танцы іншых народаў. Гэта стала добрай традыцыяй. Тут і лікі рускі танец, і віхурны ўкраінскі, і з непаўторным нацыянальным каларытам малдаўскі... Ёсць у праграмах творы народаў замежных краін.

Майстэрства беларускага ансамбля пакарыла гледачоў не толькі ў многіх гарадах і вёсках Савецкага Саюза, але і ў Італіі, ГДР, Венгрыі, Швецыі, Фінляндыі, Лацінскай Амерыцы і іншых краінах свету, куды калектыў выязджаў на гастролі. Адна з французскіх газет адзначала: «Праграма, паказаная мінскімі артыстамі, стала гімнам прыгажосці і велічы сінявокай Беларусі. Тут у кожным танцы ажывае душа народа з яго мужным і слаўным лёсам...»

Цікавым і плённым для ансамбля стаў сёлетні год. Да юбілею народных песняроў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа калектыў падрыхтаваў «Беларускую польку» і лірычны карагод «Чарот». Харэаграфічнымі кампазіцыямі «Вялікая сюіта» і «Дняпровы браты» адзначана 1500-годдзе Кіева.

З. ФЕДЧАНКА.

НА ЗДЫМКАХ: «Лявоніха»; урок праводзіць мастацкі кіраўнік ансамбля Г. МАЁРАУ; на рэпетыцыі артыстка балета Л. ЖАРЫКАВА; жартоўны танец «Лявонь».

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

нашы слаўтыя землякі

ВЕРНЫ ПРАЛЕТАРСКАМУ АБАВЯЗКУ

Супрацоўнікі Бакинскага філіяла Цэнтральнага музея У. І. Леніна беражліва захоўваюць ордэн Чырвонага Сцяга за нумарам 14. На зваротным баку ўзнагароды выгравіравана: «Члену Рэўаенсавета XI Арміі т. Весніку».

Якаў Веснік — ураджэнец Беларусі. Ён адзін з тых, хто, верны пралетарскаму інтэрнацыяналізму, аказваў працоўным Закаўказзя актыўную дапамогу ва ўстаўленні і ўмацаванні Савецкай улады.

Загад Азербайджанскага Рэвалюцыйнага камітэта, падпісаны ў пачатку 1921 года яго старшынёй Нарыманам Нарыманавым, тлумачыць, за што Я. Веснік быў адзначаны гэтай высокай узнагародай: «Член Рэўаенсавета XI Арміі таварыш Веснік ішоў у першых радах войск, якія вызвалілі грузінскі пралетарыят ад прыгнёту капіталістаў і буржуазіі. Наперадзе атакуючых часцей, якія толькі-толькі пераправіліся на другі бераг Куры пасля аднаўлення Пойлінскага моста, імчаўся Веснік у адкрытай штабной машыне, кіруючы наступленнем. Ён атрымаў мноства небяспечных для жыцця раненняў і толькі дзякуючы майстэрству чараўнікоў урачоў быў вырваны ў смерці».

У тым, што стратэгічны Пойлінскі мост праз раку Куру, які забяспечыў рух чырвоных войск, быў адноўлены ўсяго за 70 гадзін, — немалая заслуга камісара Весніка, які быў не толькі буйным палітычным кіраўніком і военачальнікам, але і таленавітым арганізатарам-інжынерам.

У Якава Весніка надзвычай яркая, багатая падзеямі біяграфія. Ён удзельнічаў у першай рускай рэвалюцыі, змагаўся на барыкадах Мінска ў час узброеных выступленняў пралетарыята супраць царызму. Тады хлопчыку споўнілася адзінаццаць гадоў. Мінскі Гаўрош быў у бальшавікоў сувязным, расклеіваў на вуліцах пракламацыі, пад носам у жандараў і салдат праносіў схаваны на грудзях чырвоны флаг. Ці маглі царскія сышчыкі падумаць, што хударлявы нязграбны пад-

летак выконвае заданні баявой групы, хавае ў сябе на кватэры рэвалюцыянераў, захоўвае зброю?!

У 1912 годзе ўлады палічылі неабходным пазбавіць юнака «небяспечных уплываў», прызвалі яго ў армію, хоць Якава яшчэ не споўнілася і васемнаццаці гадоў.

Надзеі на выпраўленне аказаліся дарэмнымі. Салдат 119-га Каломенскага палка прасякся яшчэ большай нянавісцю да самадзяржаўя, буржуазіі.

Атрымаўшы рэвалюцыйную загартоўку на зямлі Беларусі, Веснік затым прыняў удзел у падзеях, што адбываліся ў Расіі.

Ад Петраградскага політэхнічнага інстытута, дзе Якаў вучыўся на інжынера-металурга, да завода «Айваз» было зусім блізка. Перад лекцыямі, пасля заняткаў Веснік працаваў на заводзе слесарам. На «Айвазе» ў той час склалася моцная партыйная арганізацыя, на чале якой стаялі Міхаіл Калінін, Нікандр Кока і іншыя выдатныя рэвалюцыянеры.

— Мы папярэдзвалі вас, — казалі Якаву ў паліцыі. — А вы зноў звязаліся з падзёрнымі элементамі!

Весніка павінны былі высласць з Петраграда ў глухмань, пад строгі нагляд, але ён нелегальна выехаў за мяжу, дзе прадоўжыў сваю адукацыю.

Неўзабаве Веснік зноў апынуўся ў Петраградзе: адбылася Лютаўская рэвалюцыя. Ён не раз сустракаўся з Уладзімірам Ільічам Леніным, выконваў яго даручэнні.

Малады камуніст па заданню партыі быў бальшавіцкім агітатарам на фронце, дапамагаў узброіць рабочую дружыну завода «Айваз».

Калі штурмавалі Зімні, Якаў Веснік узначальваў Чырвоную гвардыю Выбарскага раёна, быў членам яе Цэнтральнай камандатуры. Дарогі грамадзянскай вайны прывялі яго на Каўказ. У вызваленным у 1920 годзе Баку Веснік быў ужо членам Рэўаенсавета XI Чырвонай Арміі. У той час і завязалася яго дружба з Сяргем Арджанікідзе.

Пасля заканчэння грамадзян-

скай вайны Якава Весніка выклікалі ў Маскву і назначылі начальнікам Галоўнага Ваеннабудаўнічага ўпраўлення.

Па просьбе Падвойскага Якаў Веснік падрыхтаваў успаміны аб першых чырвонагвардзейскіх атрадах Петраграда, аб нараджэнні Чырвонай Арміі. Рукпіс быў завершаны ў Баку. Што ж прывяло Весніка на гэты раз у Азербайджан? Нафтаправод Баку — Батумі, першы, што будаваўся ў Савецкім Саюзе. Якаў Ільіч вывучае праекты, намечае трасу, арганізуе на месцах работу.

Весніку нядоўга давалося прабыць у Баку: зваліла жорсткая хвароба. А калі ўстаў на ногі, паступіла новае назначэнне — гандлёвым прадстаўніком у Швецыю. Потым іншыя даручэнні партыі.

На ўсходзе краіны ствараецца новая металургічная база, заводы Урала — Кузбаса перавысяць па сваёй магутнасці буйнейшыя прадпрыемствы свету. Інжынер-металург Веснік у 1929 годзе з пачаткам першай пяцігодкі становіцца на чале «Усходсталі», а неўзабаве едзе ў Берлін. У Германіі Якаў Ільіч размяшчае заказы для Магніткі і Кузнецка, удзельнічае ў праектаванні пракатных цэхаў.

Пазней па яго праекту будоўля Крыварожскай металургічнай завод, новы сацыялістычны горад. У 1934-м завод выдаў першы чыгун...

Дзесяці гадоў мінула з таго часу. Падзвігі ўраджэнца Беларусі, героя Кастрычніка, камісара і военачальніка, выдатнага камандзіра вытворчасці не забыты. У Дзяржаўным музеі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Ленінградзе захоўваюцца матэрыялы пра аднаго са стваральнікаў Чырвонай гвардыі і ўдзельнікаў штурму Зімняга — Весніка. Ля варот Крыварожскага металургічнага завода імя У. І. Леніна ўстаноўлена дошка, якая ўшаноўвае памяць першага начальніка будаўніцтва і кіраўніка прадпрыемства Я. Весніка. З вялікай удзячнасцю ўспамінаюць пра яго ў Азербайджане.

Л. ПАЛОНСкі.

могся пераканаўчых перамог: 29:17 і 29:19.

Цяпер у 1/8 фінала беларускія гандбалісты сустрагнуцца з чэхаславацкім клубам «Татран».

РЭКОРД, ЯШЧЭ РЭКОРД...

У Казані завяршылася маладзёжнае першынство СССР па цяжкай атлетыцы.

З беларускіх штангістаў найбольш удала выступіў мінчанін Віктар Шэўчык. У вагавай катэгорыі да 100 кілаграмаў ён стаў пераможцам.

На гэтых спаборніцтвах малады асілак устанавіў тры рэкорды БССР для дарослых: у рыўку — 172, штуршку — 215 і ў суме дзваябор'я — 387 кілаграмаў.

Магіляўчанін Аляксандр Дымачка ў Казані заняў трэцяе месца ў вагавай катэгорыі да 90 кілаграмаў.

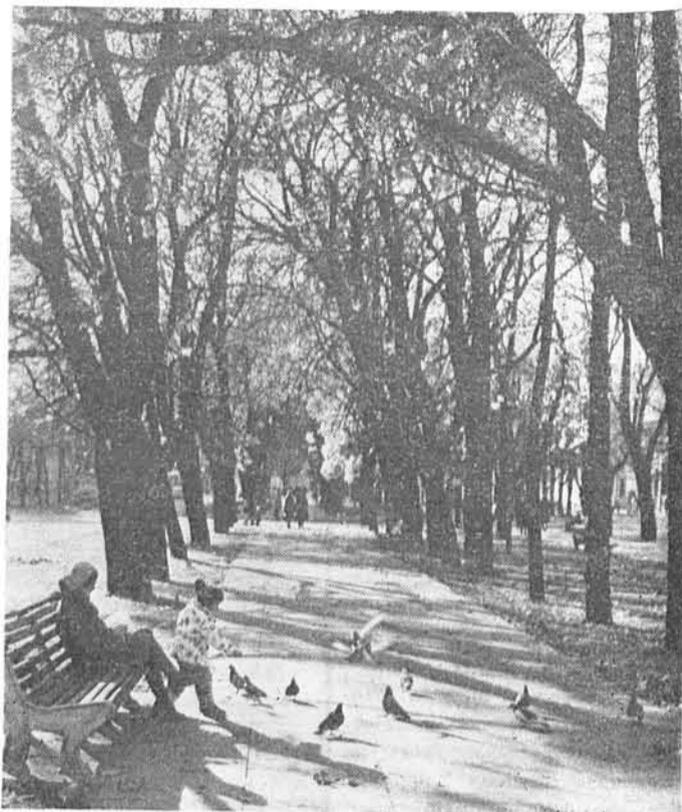
«СЕРАБРО» ДАЛІНІНА

Самым прадстаўнічым за ўсе гады стаў юніёрскі чэмпіянат Еўропы па барацьбе дзюдо, які прайшоў у Бухарэсце. На ім выступіў асілак з Мінска Яўген Далінін, які заваяваў другое месца ў вагавай катэгорыі да 95 кілаграмаў.

Усяго па дзве гульні засталася правесці камандам вышэйшай лігі на чэмпіянаце СССР па футболе. А сітуацыя ў верхняй частцы турнірнай табліцы застаецца складанай. Ясна толькі адно: на першае месца могуць разлічваць дзве каманды: «Дынама» [Мінск] і «Дынама» [Кіеў]. Лідэры ідуць, як кажуць, нага ў нагу.

Пасля апошняга тура беларускія футбалісты маюць 43 ачкі і яны ўсяго на адно ачко апыраджваюць кіяўлян. НА ЗДЫМКУ: сустракаюцца каманды «Дынама» [Мінск] — «Кайрат» [Алма-Ата]. Лік гэтай гульні 3:2 на карысць беларускіх футбалістаў.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

Калі прыходзіць восень...

Фотаэцюд Э. КАБЯКА.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

ІМ НЕ ПАТРЭБНЫ ВІЗЫ

Своеасаблівым летапісам рэвалюцыйнага подзвігу нашага народа, упэўненага поступу краіны за шэсць з палавінай дзесяцігоддзяў сталі паштовыя маркі Савецкага Саюза. Ім не патрэбны візы. Мільёны жыхароў планеты кожную раніцу выцягваюць з паштовых скрынак канверты. І нават не філатэлісты з цікавасцю разглядаюць паштовыя маркі СССР, бо яны нясуць новыя весткі аб першай у свеце краіне сацыялізму. Юбілеям Кастрычніка савецкая пошта прысвяціла больш за 130 марак і блокаў, вялікую колькасць канвертаў і паштовых карт. Але не толькі ў нашай краіне выпускаюць паштовыя матэрыялы аб падзеі веку.

На зямным шары выйшла ўжо некалькі соцень паштовых марак, канвертаў і спецыяльных штэмпеляў, што расказваюць пра сацыялістычную рэвалюцыю ў Расіі, пра яе правадыра У. І. Леніна.

У 1966 годзе Народная Рэспубліка Конга выпусціла паштовы знак з партрэта У. І. Леніна на фоне штурму Зімняга палаца. Марка гэта была выдадзена з выпадку трэцяй гадавіны нацыянальнай рэвалюцыі і стала першынцам афрыканскай філатэлістычнай Ленініяны. Штурм Зімняга палаца і крэйсер «Аўрора» адлюстраваны на марках Польшчы, Кубы, Румыніі, В'етнама, ЧССР, ГДР, Рэспублікі Того, Рэспублікі Сейшэльскія астравы і многіх іншых краін розных кантынентаў. Дарэчы, «Аўрора» — гэта адзіны карабель у свеце, агульны тыраж марак з адлюстраваннем якога складае дзесяткі мільёнаў экзэмпляраў.

У 1977 годзе паштовае ведамства афрыканскай краіны Бурундзі выпусціла се-

рыю марак у арыгінальным выкананні да 60-годдзя Кастрычніка. Да гэтай жа даты была выпушчана мініяцюра на Кіпры.

Амаль штогод філатэлістычны летапіс Вялікага Кастрычніка папаўняецца новымі паштовымі маркамі, выдадзенымі за межамі нашай Радзімы. Не будзе выключэннем і сёлетні, калі краіна адзначае 65-ю гадавіну Кастрычніка і 60-годдзе ўтварэння СССР. Галоўнае кіраўніцтва пошты В'етнама выпусціла новыя маркі, прысвечаныя поспехам Савецкай краіны.

Л. КОЛАСАЎ.

НА ЗДЫМКАХ: марка, выпушчаная да першай гадавіны Вялікага Кастрычніка; першая марка на Афрыканскім кантыненте з адлюстраваннем У. І. Леніна.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 1963

СПОРТ

ДЗВЕ ПЕРАМОГІ СКА

Гандбалісты мінскага СКА ўключыліся ў барацьбу за Кубак уладальнікаў кубкаў. Першым сапернікам нашай каманды быў італьянскі клуб «Форст Брыксен».

Абедзве гульні мінскі СКА правёў на выездзе і да-

